

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

«Затверджено»

Голова приймальної комісії,
в.о. ректора Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Анатолій ЦЬОСЬ

Протокол приймальної комісії № 3
від 23 квітня 2025 р.*

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ
ІЗ СПЕЦІАЛЬНОСТІ В11 ФІЛОЛОГІЯ
ДЛЯ ВСТУПУ НА НАВЧАННЯ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ СТУПЕНЯ
ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

освітньо-наукова програма – МОВА І ЛІТЕРАТУРА ВОЛИНИ ТА
ПОЛІССЯ

ЛУЦЬК – 2025

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма складена відповідно до вимог МОН України, Закону України «Про вищу освіту», Постанови КМ України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)».

Програму вступного екзамену до аспірантури з філології складено відповідно до нині чинних програм, затверджених Міністерством освіти і науки України, зі змінами, схваленими кафедрами факультету філології та журналістики ВНУ ім. Лесі Українки. Вступні іспити базуються на теоретичних дисциплінах, які вивчаються на факультетах філологічного спрямування.

Вступники до аспірантури повинні вміти оперувати науковими категоріями, свідомо і творчо сприймати об'єкти філологічного вивчення, давати їм оцінку за чітко визначеними критеріями.

Вступники повинні продемонструвати свою філологічну освіту, знання, здобуті під час вивчення історії української мови та загального мовознавства, фольклористики, української і зарубіжної літератури, теоретичних дисциплін, дієздатний термінологічний словник філолога, знання методів наукового дослідження мови, літератури і фольклору.

Відповіді вступників до аспірантури повинні підтвердити повноту їх знань категорійно-понятійного апарату філологічної науки, вміння аналізувати й об'єктивно оцінювати філологічні ідеї, теорії; здатність до наукової творчості.

Приймальна комісія Університету допускає до участі в конкурсному відборі для вступу до аспірантури вступників на основі повної вищої освіти (диплом магістра/спеціаліста).

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ

МОВОЗНАВСТВО

Зовнішні причини та внутрішні стимули розвитку мови. Походження української мови. Місце української мови серед інших слов'янських мов. Історико-типологічні риси української мови.

Відображення в українській мові фонетичних процесів праслов'янського періоду. Звукові зміни спільносхіднослов'янського мовного періоду від IX ст. до початку XI ст.

Наслідки занепаду редукованих для систем голосних і приголосних звуків. Витворення сучасної системи відмінювання іменників. Витворення сучасної системи дієслівних форм. Витворення сучасної системи відмінювання прикметників. Витворення сучасної системи відмінювання займенників.

Причини існування діалектних відмінностей в національній мові. Структурно-територіальні одиниці української мови.

Типи відмінностей між українськими діалектами в системі вокалізму. Діалектні системи українського вокалізму, їхні типологічні ознаки. Типи відмінностей між українськими діалектами в системі консонантизму. Діалектні системи українського консонантизму, їхні типологічні ознаки.

Різновиди діалектних морфологічних відмінностей. Морфологічні архаїзми та морфологічні інновації. Діалектні системи української словозміни, їхні типологічні риси.

Особливості української діалектної словозміни іменників. Специфіка словозміни прикметників та займенників в українських говорах. Особливості формотворення дієслів в українських діалектах.

Типи відмінностей у діалектному синтаксисі за функційною та генетичною ознаками. Типи діалектних відмінностей у лексиці української мови. Склад діалектної лексики з погляду її походження. Міжмовна інтерференція.

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Порівняльне літературознавство як наука. Зв'язки з історією світової літератури. Інтермедіальні зв'язки та їхнє вивчення в порівняльному літературознавстві. Літературна компаративістика на сучасному етапі, нові парадигми й інтенції.

Вплив і рецепція у розвитку літератур. Компаративістичний дискурс у сучасній рецептології.

Основні типи й форми літературних взаємин. Взаємопов'язаність і взаємодія генетико-контактних зв'язків і типологічних спільностей у розвитку літератури. Імагологія як галузь порівняльного літературознавства.

Національна література та її міжнаціональні контексти. Множинність цих контекстів. Національні літератури й культурно-історичні спільноти. Їхня роль у русі й міжнаціональних спілкуваннях літератур.

Генологічний рівень порівняльно-типологічного вивчення літератур. Трансформація жанрів і жанрових форм у національних літературах. Міфологія й література. Особливості зв'язків літератури з міфологією на різних етапах її розвитку і в різних художніх системах.

Нова і новітня українська література в європейському контексті. Проблеми періодизації і типологізації українсько-європейських літературних взаємин.

Інтертекстуальність у порівняльному літературознавстві. Поняття претексту. Порівняльно-типологічне вивчення літератури на рівні художніх напрямів і стилів. Їх трансформації в національних літературах.

Давня українська література в системі європейських літератур. Вічні образи, мотиви, сюжети як предмет порівняльного літературознавства. Українське порівняльне літературознавство, історія й сучасний стан.

Генетико-контактні зв'язки в літературі, діапазон і механізм їхньої дії. Типи і форми генетико-контекстних / контактних зв'язків у літературі.

Художній переклад як форма міжлітературних взаємин. Історичні види і форми перекладів. Сучасне трактування проблеми діалогу в культурології та

в порівняльному літературознавстві. Теорія літератури й компаративістика. Концепція компаративної поетики.

Система естетичних категорій. Поняття художності. Теорія літератури як наука. Стан теорії в сучасному українському літературознавстві. Художня література як вид мистецтва. Словесно-образний характер літературного твору.

Зародження та становлення літературної теорії (від античності до романтизму). Головні наукові школи і методи в європейському літературознавстві XIX століття. Основні літературознавчі напрями та методи XX ст.

ФОЛЬКЛОРИСТИКА

Національна специфіка літератури, література і фольклор. Особливості збереження та поширення фольклору. Порівняльна фольклористика в системі гуманітарних наук.

Типологія найдавніших артефактів європейської культури. Біогенетичні маркери як основа «прочитання» спорідненості фольклорних традицій.

Найархаїчніші явища фольклору та ареал їхнього поширення. Праєвропейський фольклор – фольклор носіїв Y-хромосоми.

Поширення праєвропейської культурної спадщини в Україні та Європі. Культурне «представництво» в південно-західних областях України та на периферії поширення неолітичних культур. Культ предків – світоглядна основа індоєвропейського фольклору.

Шлюбні стосунки народів світу. Різноманітність українських та російських шлюбних обрядів у вербальному контексті.

Весняна обрядовість народів Європи. Літня обрядовість народів Європи.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

1. Зовнішні причини та внутрішні стимули розвитку мови.
2. Походження української мови.
3. Місце української мови серед інших слов'янських мов. Історико-типологічні риси української мови.
4. Відображення в українській мові фонетичних процесів праслов'янського періоду.
5. Звукові зміни спільносхіднослов'янського мовного періоду від IX ст. до початку XI ст.
6. Наслідки занепаду редукованих для систем голосних і приголосних звуків.
7. Витворення сучасної системи відмінювання іменників.
8. Витворення сучасної системи дієслівних форм.
9. Витворення сучасної системи відмінювання прикметників.
10. Витворення сучасної системи відмінювання займенників.
11. Причини існування діалектних відмінностей в національній мові. Структурно-територіальні одиниці української мови.
12. Типи відмінностей між українськими діалектами в системі вокалізму. Діалектні системи українського вокалізму, їхні типологічні ознаки.
13. Типи відмінностей між українськими діалектами в системі консонантизму. Діалектні системи українського консонантизму, їхні типологічні ознаки.
14. Різновиди діалектних морфологічних відмінностей. Морфологічні архаїзми та морфологічні інновації.
15. Діалектні системи української словозміни, їхні типологічні риси.
16. Особливості української діалектної словозміни іменників.
17. Специфіка словозміни прикметників та займенників в українських говорах.
18. Особливості формотворення дієслів в українських діалектах.

19. Типи відмінностей у діалектному синтаксисі за функційною та генетичною ознаками.
20. Типи діалектних відмінностей у лексиці української мови. Склад діалектної лексики з погляду її походження. Міжмовна інтерференція.
21. Порівняльне літературознавство як наука. Зв'язки з історією світової літератури.
22. Інтермедіальні зв'язки та їхнє вивчення в порівняльному літературознавстві.
23. Літературна компаративістика на сучасному етапі, нові парадигми й інтенції.
24. Вплив і рецепція у розвитку літератур. Компаративістичний дискурс у сучасній рецептології.
25. Основні типи й форми літературних взаємин. Взаємопов'язаність і взаємодія генетико-контактних зв'язків і типологічних спільностей у розвитку літератури.
26. Імагологія як галузь порівняльного літературознавства.
27. Національна література та її міжнаціональні контексти. Множинність цих контекстів. Національні літератури й культурно-історичні спільноти. Їхня роль у русі й міжнаціональних спілкуваннях літератур.
28. Генологічний рівень порівняльно-типологічного вивчення літератур. Трансформація жанрів і жанрових форм у національних літературах.
29. Нова українська література в європейському контексті.
30. Міфологія й література. Особливості зв'язків літератури з міфологією на різних етапах її розвитку і в різних художніх системах.
31. Проблеми періодизації і типологізації українсько-європейських літературних взаємин.
32. Інтертекстуальність у порівняльному літературознавстві. Поняття претексту.
33. Порівняльно-типологічне вивчення літератури на рівні художніх напрямів і стилів. Їх трансформації в національних літературах.

34. Давня українська література в системі європейських літератур.
35. Вічні образи, мотиви, сюжети як предмет порівняльного літературознавства.
36. Українське порівняльне літературознавство, історія й сучасний стан.
37. Генетико-контактні зв'язки в літературі, діапазон і механізм їхньої дії.
Типи і форми генетико-контекстних / контактних зв'язків у літературі.
38. Художній переклад як форма міжлітературних взаємин. Історичні види і форми перекладів.
39. Сучасне трактування проблеми діалогу в культурології та в порівняльному літературознавстві.
40. Теорія літератури й компаративістика. Концепція компаративної поетики.
41. Система естетичних категорій. Поняття художності.
42. Теорія літератури як наука. Стан теорії в сучасному українському літературознавстві.
43. Художня література як вид мистецтва. Словесно-образний характер літературного твору.
44. Зародження та становлення літературної теорії (від античності до романтизму).
45. Головні наукові школи і методи в європейському літературознавстві XIX століття.
46. Основні літературознавчі напрями та методи XX ст.
47. Національна специфіка літератури, література і фольклор.
48. Особливості збереження та поширення фольклору.
49. Порівняльна фольклористика в системі гуманітарних наук.
50. Типологія найдавніших артефактів європейської культури.
51. Біогенетичні маркери як основа «прочитання» спорідненості фольклорних традицій.
52. Найархаїчніші явища фольклору та ареал їхнього поширення.
Праєвропейський фольклор – фольклор носіїв Y-хромосоми.

53. Поширення праєвропейської культурної спадщини в Україні та Європі.
54. Культурне «представництво» в південно-західних областях України та на периферії поширення неолітичних культур.
55. Культ предків – світоглядна основа індоєвропейського фольклору.
56. Шлюбні стосунки народів світу.
57. Різноманітність українських та російських шлюбних обрядів у вербальному контексті.
58. Весняна обрядовість народів Європи.
59. Літня обрядовість народів Європи.
60. Типологія найдавніших артефактів європейської культури.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Адорно Т. Теорія естетики; [пер. з нім. П. Тарашук]. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 518 с.
2. Бахтін М. Проблема тексту в лінгвістиці, філології та інших гуманітарних науках // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки; [за ред. М. Зубрицької]. Львів: Літопис, 1996. С. 318–323.
3. Башляр Г. Фрагменти Поетики Вогню; [пер. з фр. Р. В. Мардера]. Харків: Фоліо, 2004. 143 с.
4. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. Київ: Вища школа, 1980. 245 с.
5. Бергсон А. Творча еволюція; [пер. з фр. Р. Осадчука]. Київ: Вид-во Жупанського, 2010. 320 с.
6. Блум Г. Західний канон: книги на тлі епох; [пер. з англ. під заг. ред. Р. Семківа]. Київ: Факт, 2007. 720 с.
7. Бовсунівська Т. В. Основи теорії літературних жанрів. Київ: ВПЦ “Київ. ун-т”, 2008. 520 с.
8. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція; [пер. з фр.]. Київ: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2004. 230 с.
9. Гайдеггер М. Дорогою до мови; [пер. з нім. В. Кам’янець]. Львів: Літопис, 2007. 232 с.
10. Гейзінга Й. Homo ludens; [пер. з нім.]. Київ: Основи, 1994. 250 с.
11. Гриценко П. Ю. Ареальне варіювання лексики. Київ: Наукова думка, 1980. 129 с.
12. Гриценко П. Ю. Моделювання системи діалектної лексики. Київ: Наукова думка, 1985. 320 с.

13. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика; [пер. з нім.]. Київ: Юніверс, 2001. 280 с.
14. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики; [пер. з нім. О. Мокровольського, М. Кушніра]. Київ: Юніверс, 2000. Т. 1. 459 с. Т. 2. 480 с.
15. Давидюк В. Генетична кореляція українського фольклору // Вісник СНУ. Серія «Філологічні науки», 2017. № 11–12 (360–361). С. 21 –32.
16. Давидюк В. Генетично-порівняльний метод – нові можливості фольклористичної компаративістики// Література, фольклор, проблеми поетики. Вип. 36. Київ, 2012. С. 66–85.
17. Давидюк В. Геномна міфологія «руського мира»// Література. Фольклор. Проблеми поетики. 2014. Вип. 40. С. 46–64.
18. Давидюк В. Первісна міфологія українського фольклору. Луцьк, 2007. 320 с.
19. Давидюк В. Ф. Вибрані лекції з українського фольклору (в авторському дискурсі). Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. 436 с.
20. Дерида Ж. Письмо та відмінність; [пер. з фр.]. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 602 с.
21. Дзендзелівський Й. О. Конспект лекцій з курсу української діалектології. (Вступні розділи). Ужгород, 1966. 98 с.
22. Дзендзелівський Й. О. Конспект лекцій з курсу української діалектології. (Фонетика). Ужгород, 1965. 99 с.
23. Дзендзелівський Й. О. Українсько-західнослов'янські лексичні паралелі. Київ: Наукова думка, 1991. 211 с.
24. Еко У. Не сподівайтесь позбутися книжок / Умберто Еко, Жан-Клод Кар'єр; [пер. з фр. І. Славінська]. Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. 256 с.
25. Еко У. Роль читача. Дослідження з семіотики текстів; [пер. з англ.]. Львів: Літопис, 2004. 384 с.
26. Еліаде М. Священне і мирське Мефістофель і андрогін; [пер. з нім.]. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. С. 5-116.
27. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Ч. Вінквіста, В. Тейлора; [пер. з англ.]. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 503 с.
28. Зборовська Н. Психоаналіз і літературознавство. Київ: Академвидав, 2003. 392 с.
29. Ільницький О. Український футуризм. 1914–1930; [пер. з англ. Р. Тхорук]. Львів: Літопис, 2003. 445 с.
30. Історія європейської ментальності / За ред. Петера Дінцельбахера ; пер. з нім. В. Кам'янця. – Львів : Літопис, 2004. – 720 с.
31. Історія української мови. Морфологія / М. А. Жовтобрюх та ін. Київ: Наук.

- думка, 1978. 539 с.
32. Історія української мови. Фонетика / В. В. Німчук (відп. ред.) та ін. Київ: Наук. думка, 1979. 367 с.
 33. Камю А. Міф про Сізіфа. Есе про абсурд; [пер. з фр. О. Жупанський]. Київ: Портфель, 2017. 105 с.
 34. Качуровський І. Генерика і архітектоніка. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2005. Кн. I Література європейського Середньовіччя. 382 с.
 35. Квіт С. Герменевтика: посібник. Київ: ВЦ «Києво-Могилян. академія», 2005. 42 с.
 36. Кемпбел Дж. Герой з тисячею облич; [пер. з англ. О. Мокровольський]. Київ: ВД «Альтернативи», 1999. 391 с.
 37. Колоїз Ж. Історична грамати́ка української мови: практичний довідник. Кривий Ріг, 2014. 76 с.
 38. Колошук Н. Порівняльне літературознавство. Київ: Кондор, 2018.
 39. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. Львів: ПАІС, 2005. 368 с.
 40. Кочерга С. О. Культурософія Лесі Українки. Семіотичний аналіз текстів. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2010. 656 с.
 41. Крижанівська О. І. Історія української мови. Історична фонетика. Історична грамати́ка: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 248 с.
 42. Курціус Е.-Р. Європейська література і латинське середньовіччя; [пер. з нім. А. Онишка]. Львів: Літопис, 2007. 752 с.
 43. Лановик З. *Hermeneutica Sacra*. Тернопіль: РВВ ТНПУ, 2006. 587 с.
 44. Лановик М. Теорія відносності художнього перекладу: літературознавчі проєкції. Тернопіль: РВВ ТНПУ, 2006. 470 с.
 45. Ле Гофф Ж. Середньовічна уява / Жак Ле Гофф; [пер. з фр. Яреми Кравця]. Львів: Літопис, 2007. 350 с.
 46. Леві-Строс К. Структурна антропологія / Клод Леві-Строс; [пер. з фр.]. Київ: Основи, 2000. 388 с.
 47. Макаров А. Світло українського Бароко. Київ: Мистецтво, 1994. 288с.
 48. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. Київ: Наукова думка, 1890. 168 с.
 49. Моклиця М. Алегоричний код літератури, або Реабілітація алегорії триває. Київ: Кондор, 2017. 294 с.
 50. Моклиця М. В. Модернізм як структура. Філософія. Психологія. Поетика. Луцьк: Вид-во ВДУ ім. Лесі Українки, 2002. 395 с.
 51. Нич Р. Світ тексту: постструктуралізм і літературознавство; [пер. з польськ.] Львів: Літопис, 2007. 316 с.
 52. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Жадання влади; [пер. з нім.]. Київ: Основи. Дніпро, 1993. 416 с.

53. Ортега-і-Гасет Х. Дегуманізація мистецтва. Думки про роман / Х. Ортега-і-Гасет. Вибрані твори. Київ: Основи, 1994. С. 238–272; с. 273–305.
54. Паві П. Словник театру: [пер. з фр.]. Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 640 с.
55. Павличко С. Теорія літератури; [передм. М. Зубрицької]. Київ: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2002. 679 с.
56. Парандовський Я. Алхімія слова; [пер. з польськ.]. Київ: Дніпро, 1991. 373 с.
57. Потебня О. Естетика і поетика слова: збірник; [пер. з рос.]. Київ: Мистецтво, 1985. 302 с.
58. Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ століття; [за ред. М. Зубрицької]; [пер.]. Львів: Літопис, 1996. 634 с.
59. Теорія літератури в Польщі. Антологія текстів. Друга половина ХХ – початок ХХІ століття; [упоряд. Б. Бакули; за заг. ред. В. Моренця]; [пер. з польськ.]. Київ: ВД “Києво-Могилян. академія”, 2008. 531 с.
60. Тодоров Ц. Поняття літератури та інші есе; [пер. з фр.]. Київ: ВД «Києво-Могилян. акад.», 2006. С. 5–21.
61. Ушкалов Л. Світ українського бароко: філологічні етюди. Харків: Око, 1994. 112 с.
62. Фрай Н. Великий код : Біблія і література; [пер. з англ.]. Львів: Літопис, 2010. 362 с.
63. Фрай Н. Архетипний аналіз: теорія мітів // Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів, 1996. С. 142–176.
64. Франко І. Із секретів поетичної творчості: збір. тв. у 50 т. Т. 31. С. 67–118.
65. Фрейд З. Вступ до психоаналізу; [пер. з нім. П. Таращука]. Київ: Основи, 1998. 709 с.
66. Фрейд З. Поет і фантазування // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів: Літопис, 1996. С. 83–90.
67. Чижевський Д. Культурно-історичні епохи / Дмитро Чижевський // Українське слово : хрестоматія української літератури та літературної критики; [у 3 кн.]. Т. 3. Київ: Рось, 1994.
68. Юнг К.-Г. Архетип і колективне несвідоме; [пер. з нім.]. Київ: Астролябія, 2018. 608 с.
69. Юнг К.-Г. Архетип і позасвідоме; [пер. з нім.]. Київ: Укр. письменник, 2014. 400 с.
70. Яус Г. Р. Досвід естетичного сприйняття і літературна герменевтика; [пер. з нім.]. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2011. 624 с.
71. Badania dialektów i onomastyki na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim. Białystok, 1995. 372 s.

72. Czyżewski F. Fonetyka i fonologia gwar polskich i ukraińskich południowo-wschodniego Podlasia. Lublin, 1994. 467 s.
73. Dejna K. Atlas polskich innowacji dialektalnych. Warszawa: PWN, 1994. S. 5 – 16.
74. Gwary mieszane i przejściowe na terenach słowiańskich. Lublin, 1993. 376 s.
75. Interferencje językowe na różnych obszarach słowiańszczyzny. Lublin, 1989. 313 s.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Конкурсний бал вступника оцінюється за шкалою від 100 до 200 балів. Вступник розв'язує 40 завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється максимально 2,5 балів. Якщо вступник надав правильні відповіді менш ніж на п'ять запитань, вступний іспит вважається не складеним.

Результати виконання завдань дозволяють виявити рівень підготовки вступника:

- 1 рівень (високий): 200-180 балів;
- 2 рівень (середній): 179-160 балів;
- 3 рівень (достатній): 159-140 балів;
- 4 рівень (низький): 139-100 балів.

Голова предметної комісії

Марія МОКЛИЦЯ

Відповідальний секретар

Олег ДИКИЙ